

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2012

Daniel Košinár

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Pocit bezpečí seniorů

Daniel Košinár

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Pocit bezpečí seniorů

Daniel Košinár

Vedoucí práce:

Mgr. Ladislav Toušek

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Obsah

1 ÚVOD.....	3
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	3
2.1 Strach ze zločinu.....	3
2.2 Morální panika.....	6
2.3 Mapy nebezpečí.....	9
3 METODOLOGIE.....	10
3.1 Metody výzkumu.....	10
3.2 Očekávané slabiny práce.....	10
4 BEZPEČNOSTNÍ SITUACE V PLZNI DLE HODNOCENÍ RESPODENTŮ.....	11
4.1 Obecné hodnocení pocitu bezpečí.....	12
4.2 Strach ze skupin obyvatelstva.....	15
4.3 Otázka opodstatněnosti strachu.....	19
5 MAPY NEBEZPEČÍ.....	24
5.1 Obecně.....	25
5.2 Dle jednotlivých městských částí.....	27
5.2.1 Plzeň 1.....	27
5.2.2 Plzeň 2.....	27
5.2.3 Plzeň 3.....	28

5.2.4 Plzeň 4.....	30
6 ZÁVĚR.....	32
7 LITERATURA.....	34
8 SUMMARY.....	35
9 PŘÍLOHY.....	36

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce se pokusí odpovědět na otázku, nakolik se Plzeňští senioři cítí bezpečně, nakolik je jejich případný strach ze zločinu oprávněný a nakolik je způsobený vlivem působení médií. Dále se práce pokusí zmapovat lokality, které respondenti považují za nebezpečné, ať už je strach v těchto lokalitách oprávněný či ne. Toto téma práce jsem si zvolil z důvodu jeho aktuálnosti a z důvodu mého profesního zájmu v prevenci kriminality. Přínosem práce může být mimo jiné odpovědět na otázku o vnímání bezpečnostní situace potenciálně ohroženou skupinou obyvatelstva a dále zdokumentování mentálních map nebezpečí, které mohou, nicméně samozřejmě také nemusí, být spojeny se skutečným zvýšeným rizikem viktimizace.

Na závěr této části práce bych všem respondentům rád poděkoval za jejich čas, který rozhovorům věnovali, jejich ochotu se sejít a jejich otevřenost, vstřícnost a upřímnost během rozhovorů, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 Strach ze zločinu

Strach ze zločinu může být jednou ze součástí obecné tendence bojácnosti osoby, která snižuje kvalitu života jednotlivce.¹ *„Negativní vliv na lidský život nemusí mít pouze bezprostřední setkání s trestným činem, ale již pouhé vnímání potenciální hrozby, že by se člověk jeho obětí mohl stát. Dorostou-li takové obavy určité míry, začnou vážně ohrožovat osobní potřebu pocitu bezpečí, tvořící jednu z potřeb základních. Aniž by tak někteří občané měli vlastní zkušenost s útokem na svou osobu či majetek, kriminalita ovlivní jejich život. Začnou měnit své zvyky, investují finanční prostředky do vlastní ochrany, a vědomě či nevědomě projevují tendenci vyhýbat se činnostem, které jim dříve přišly zcela běžné –*

1(Ferarro, La Grange, 1987, str. 73).

například projít se večer sami městem, vzít do auta stopaře nebo nechat jízdní kolo na pár minut před místním obchodem. Pojem který pro jevy tohoto druhu používá kriminologie, je strach ze zločinu“²

Implicitní definice strachu ze zločinu, která je pro tuto práci adekvátní, je vnímání pravděpodobnosti viktimizace.³ Mezi faktory tento strach ovlivňující se řadí například vliv médií, která působí jak zpravodajstvím, tak komerční televizní tvorbou, kde je zločin častým tématem. Působení zpravodajství je dané výběrem a informováním o takových zločinech, které jsou divácky vděčné a je pravděpodobné, že diváka zaujmou, tedy se obvykle jedná o zločiny, nesoucí jednu či více následujících charakteristik: násilí a sex, možnost personifikace a individualismu, prostorová a kulturní blízkost, možnost vyvolat pocit ohrožení a možnosti zjednodušování a poutavé prezentace, zapojení celebrit a významných osobností či zločiny páchané dětmi či mládeží, či páchané na dětech. Dále je nezbytné brát v úvahu ten fakt, že mediální zpravodajství bývá konstruováno na principech binárních opozic, tedy vyjádřeno určitým vulgárním způsobem „my slušní, poctiví lidé“, proti „nim, zlým, problémovým, delikventním, patologickým.“⁴ *Pro dobu v níž žijeme, se stala příznačnou všeobecná posedlost rizikem. Média vědí, že jakákoliv informace o potenciálním nebezpečí, které nám hrozí, publikum zaujme, a je celkem lhostejno, zda jde o nově objevenou chorobu, teroristický útok, konzervační látky v potravinách, závadné hračky pro děti nebo energetickou krizi vyvolanou zvyšující se cenou ropy. Se zločiny zacházejí obdobně⁵, tedy jak je zde poukázáno, jsou vybírány takové zločiny které mohou v konzumentech vyvolávat pocity ohrožení. Je*

² TOMÁŠEK, Jan, *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha : Grada, 2010. ISBN:978-80-247-2982-4 str. 107

³FERARRO, Kenneth. F. and GRANGE, Randy. L. (1987), The Measurement of Fear of Crime. In *Sociological Inquiry*, 57: 70–97

⁴TOMÁŠEK, Jan, *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha : Grada, 2010. ISBN:978-80-247-2982-4, str. 35-40

zřejmé, že každé publikum osloví nejvíce zločiny, které se dotknou jejich hodnot a zájmů. Na to má vliv blízkost jak prostorová (delikt se odehrává v sousedství), tak kulturní (delikt postihne oběti ze stejné sociální vrstvy).

⁶ Tedy k výše obecně zmiňované prostorové a kulturní blízkosti.

Mezi další vlivy se řadí působení osobních sociálních kontaktů, které mohou být rozhodující pro uvažování respondentů spíše nad situací přímo v místě jeho bydliště, kde pro něj informace získávané prostřednictvím těchto kontaktů pravděpodobně budou mít spolu s vlastními zkušenostmi větší význam, než informace podávané zpravodajstvím v masmédiích.⁷ A dále také dřívější viktimizace vlastní osoby či blízkých osob. Pojem blízká osoba se pro potřeby této práce neshoduje s právním pojmem osoby blízké, vzhledem k tomu, že práce vychází z perspektivy aktérů a pod pojmem blízké osoby se tedy může skrývat například i osoba, která není s respondentem v žádném příbuzenském sepětí, nicméně její viktimizaci může respondent silně pociťovat a může ovlivnit jeho strach ze zločinu. Práce se bude mimo jiné zabývat i specifickými skupinami obyvatelstva, ze kterých mají respondenti strach. Opět se též zamyslí nad otázkou a pokusí se na ni odpovědět, zda je tento strach nějakým způsobem opodstatněný nebo zda je a pokud ano, tak v jaké míře je konstruován vlivem působení médií. Samozřejmě se nejedná o komparativní analýzu mezi informacemi uváděnými respondenty v souvislosti se jmenovanými skupinami obyvatelstva a jakýmkoliv kriminálními statistikami, které by možná mohli vést ke snad o něco přesnějším závěrům týkajících se odpovědí na otázku opodstatněnosti strachu z daných skupin obyvatelstva, zde ale jde spíše o pohled na otázku konstrukce tohoto strachu.

⁵Tamtéž, str. 37

⁶Tamtéž str. 39

⁷Tamtéž, str. 47

2.2 Morální panika

Morální panikou jsou rozuměny instituce, kdy je pozornost veřejnosti, médií a státu, respektive státních složek nepřiměřeně zaměřena na domnělý problém. Termín morální panika pochází od Cohena (1980), jehož klasická studie anglických „mods“ a rockerů stála na základech Durkheimových a Marxových tezí.⁸ *„Historické kořeny morální paniky můžeme vystopovat v nechvalně proslulých honech na čarodejnice v 16. a 17. století. Rozdíl oproti dnešku je ale v tom, že zatímco v tehdejších časech se hlavní role ujímali inkvizitoři, v současnosti zaujímají jejich místa právě média, a to v úzkém sepětí s politikou. V principu představuje morální panika veřejnou reakci na určitou skupinu, většinou z řad mládeže, která se jeví jako hrozba pro obecně sdílené normy, zájmy a hodnoty. Odehrává se vždy v několika na sebe navazujících etapách.“⁹*

„Na samém počátku je ona vybraná, snadno identifikovatelná skupina (například díky stylu oblékání nebo hudbě, kterou poslouchá), jejíž příslušníci spáchají zločin, eventuelně se dopustí jiného, sociálně nepřipustného chování. Média si této události povšimnou a jelikož vyhovuje kritériím zajímavé a dobře prodejné zprávy (viz výše), bohatě o ní referují. Pokud se diváci nebo čtenáři „chytanou“, vypukne mezi jednotlivými médii boj o to, kdo na dané téma přinese více senzačních a šokujících informací. V tomto okamžiku lze již pojmenovat několik prvků pro morální paniku typických. Novináři začnou ve snaze upoutat pozornost publika celý jev zveličovat, přičemž záhy se objeví charakteristická tendence k užívání stereotypů – všichni kdo k dané skupině podle vnějších znaků patří, jsou nebezpeční a zvrhlí. Současně

8LOO, Dennis, Critical voices in age of anxiety. Reintroduction to the fear of crime. In Farrall, Stephen, a Murray Lee. 2008. Fear of Crime: Critical Voices in an Age of Anxiety. 1st ed. Routledge-Cavendish. Str. 13

⁹TOMÁŠEK, Jan, *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin.* Praha : Grada, 2010. ISBN:978-80-247-2982-4 str. 42

se objeví dojem eskalujícího problému, kdy média uměle propojí události, které spolu v zásadě nesouvisejí.“¹⁰

„Dříve či později se objeví výše zmiňovaná polarizace.- novináři, kteří mezitím stačili příslušné skupině udělit nálepku nebezpečných individuí, začnou celý jev pojímat jako hrotící se konflikt mezi ní a „námi“, tedy mezi touto skupinou a zbytkem společnosti střežícím tradiční hodnoty práva a morálky. Aby publiku nemohlo uniknout na čí straně stojí, bohatě se užívá nejrůznějších symbolů a obrazů, na nichž lze dobře ilustrovat celkovou „zkaženost“ protivníka.“¹¹

V další etapě morální paniky se konflikt vyhrocuje. Veřejnost se cítí ohrožena a stále silněji volá po tvrdém zákroku na svou ochranu. Díky médiím má totiž takřka každý občan pocit, že příslušná skupina představuje citelné riziko i pro něj osobně.¹² V takové chvíli přichází velká chvíle politiků, kteří cítí jedinečnou možnost předvést se před svými voliči. Zareagují proto přesně tak, jak si lid žádá, tedy nikoli uvážlivou analýzou problému a navozením diskuse s odborníky, ale mnohem spíše dramatickými hesly typu „nulové tolerance“ či „tvrdě na ně“. V podobném duchu se zachovají představitelé policie, které kromě jiného potěší málokdy zakoušená podpora celé společnosti. Nikomu pak nevadí zvláštní paradox spočívající v rozhoruplném postoji k násilí. Jako jeden z typických projevů dané rizikové skupiny je příkře odsuzováno, avšak zároveň všichni vítají jakousi agresi, pokud bude použita proti jejím členům.¹³

„Pro fázi, která potom následuje, můžeme použít termín spirála rostoucí deviace. Termín sám napovídá, že se vztahuje na chování jedinců, kteří

¹⁰Tamtéž str. 42

¹¹ Tamtéž str. 43

¹² Tamtéž str. 43

¹³ Tamtéž str. 43-44

se výše popsaným způsobem stali terčem veřejného zájmu. Negativní nálepka, kterou obdrželi je od většinové veřejnosti ještě víc odcizí. Vzhledem k tomu, že slyší takřka výhradně a ze všech stran odsuzující hlasy, přimknou se silněji k sobě navzájem, což jejich deviantní aktivity zintenzivní. Tím se nejen potvrdí původní předpoklad o jejich „zkaženosti“, ale současně je přitahována další mediální pozornost i další politické reakce a opatření, která jsou ještě tvrdší a ještě nekompromisnější. Pomyslná spirála se tak dává do pohybu, neboť odezva delikventní skupiny je znovu stejná a znovu vede k dalším asociálním projevům. Hypoteticky může tento cyklus trvat donekonečna, ale reálně k tomu nikdy nedojde. Média která zde slouží jako hnací motor, ztratí jednoho dne o celý problém zájem. Jestli se totiž něčeho opravdu bojí, pak je to nudící se publikum. Bude-li proto hrozit, že diváci nebo čtenáři se problémem přesyťí, okamžitě svou pozornost obrátí jinam.“¹⁴

Výše citované teze tedy popisují průběh jednotlivých fází morální paniky. Pro potřeby této práce bude tady morální panikou chápána situace, kdy se respondenti, z nejrůznějších důvodů cítí být vážně ohroženi nejrůznějšími skupinami populace, bez ohledu na vlastní zkušenosti či hlubší znalost této skupiny a lze říci, že jejich obavy z této skupiny vznikají pouze díky působením mediálního tlaku, který je, jak již bylo výše citováno, v současné době hnacím motorem situací, na které je možné teorii morální paniky aplikovat.

14 Tamtéž, str. 44

2.3 Mapy nebezpečí

Jak již bylo výše určitým způsobem naznačeno, mentálními mapami nebezpečí jsou míněny představy o lokalitách, ve kterých respondenti cítí vyšší míru strachu ze zločinu, respektive tedy vyšší míru pravděpodobnosti viktimizace, ať už je toto riziko skutečné nebo domnělé. Je možné uvažovat o tom, že pro respondenta se nebezpečnou oblastí může stát také místo, kde se v minulosti stal obětí on nebo jakáko-li jiná jemu blízká osoba. Tato práce se pokusí lokality považované respondenty za nebezpečné pouze zaznamenat. Nebude odpovídat na otázku, zda je tento strach v daných lokalitách oprávněný a spojený s vyšším nápadem trestné činnosti, či zda se jedná pouze o domnělé riziko. Pro toto ověřování by pravděpodobně bylo nutné provést komparativní analýzy se statistikami kriminality zjištěné v uváděných lokalitách. V případě, že z rozhovoru vyplyne, že místo uvedené respondentem je místem předcházející viktimizace, na což bylo poukazováno již výše, bude na toto v textu práce poukázáno, neboť lze předpokádat, že strach na tomto místě je dán touto specifickou zkušeností a neupozornění na tuto skutečnost by mohlo vést k různým formám dezinterpretací informací o dané popisované lokalitě. Pokud by tedy mapa nebezpečí měla být nějakým způsobem krátce definována, jedná se o lokalitu zvýšeného strachu ze zločinu.¹⁵

¹⁵ FARRAL, Stephen, LEE Murray, *Critical voices in age of anxiety. Reintroduction to the fear of crime.* In Farrall, Stephen, a Murray Lee. 2008. *Fear of Crime: Critical Voices in an Age of Anxiety.* 1st ed. Routledge-Cavendish.

3 METODOLOGIE

3.1 Metody výzkumu

Metodou sběru dat v terénu je kvalitativní výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Výzkumným vzorkem je 20 respondentů ve věku nad 60 let, stálých obyvatel Plzně.¹⁶

Struktura rozhovoru: Plánovaná struktura rozhovoru by měla být následující: Zhodnocení pocitu bezpečí vlastními slovy a na škále od 1 do 11ti, dále vnímání médií, otázka na strach z konkrétních skupin obyvatelstva, otázka zabývající se minulou viktimizací osoby respondent a osob respondentovi blízkých, přičemž v případě kladné odpovědi byl respondent vyzván k povídání o této zkušenosti. Dále byl respondent požádán o popsání lokalit, které považuje za nebezpečné, a to jak na úrovni celého města, tak v úrovni okolí svého bydliště. Respondent samozřejmě nebyl žádným způsobem ve výpovědi omezován či usměrňován, přál-li si cokoli okomentovat či dodat, přirozeně mu v tomto nebylo bráněno. Nakonec byli respondentovi položeny otázky sloužící pro zjištění údajů o respondentovi, čili otázky na rok narození, nejvyšší dosažené vzdělání, jaké povolání respondent vykonával či v případě ještě aktivních respondentů vykonává, otázky na sociální vazby, na kontakty s rodinou. Doslovný přepis jednoho z rozhovorů je součástí přílohy této práce.

3.2 Očekávané slabiny práce

U práce lze očekávat několik slabin, a to jednak malý vzorek populace, a nízkou reprezentativnost tohoto vzorku, danou jednak geograficky a jednak strukturou danou například vzděláním. Je možné předpokládat, že například rozložení úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání bude odlišné ve výzkumném vzorku populace a vlastní populaci obecně.

¹⁶ Pro informace o respondentech viz příloha

geografického je míněn fakt, že pravděpodobně nebude možné zvolit respondenty roznoměrně ze všech částí města, což se může velice negativně projevit zejména na části práce zabývající se mentálními mapami nebezpečí, protože z důvodu tohoto handicapu se některé části města, na základě určité míry pomístní znalosti chápané jako nebezpečné, nemusí v práci vůbec objevit.

4 BEZPEČNOSTNÍ SITUACE V PLZNI DLE HODNOCENÍ RESPONENTŮ

Ne vždy bylo možné sledovat přesně naplánovanou osnovu rozhovoru, z důvodu, že respondenti často od jednoho tématu sami přešli k jinému. „*To víš, situace špatná, podívej se, co dělaj ty naši tmavší spoluobčani.*“ Respondenti mluvili otevřeně, v několika případech byli vděční, že jim byla dána možnost se otevřeně vyjádřit k tomuto tématu. Během některých rozhovorů došlo také spontánně k hodnocení činnosti místní samosprávy ve věcech bezpečnosti a nebo k hodnocení činnosti bezpečnostních složek. V případě, že respondenty byla takto hodnocena činnost bezpečnostních složek se v zásadě jednalo buďto o vyzdvižení činnosti těchto složek na základě vlastní pozitivní zkušenosti, či srovnáním s činností bezpečnostních složek v době komunistického režimu. Kritiky lze v zásadě rozdělit do tří kategorií. Kritika z důvodů předchozí negativní zkušenosti respondenta, kritika odkázáním na určitou formu „následovnictví“ bezpečnostních složek doby komunismu „*Jo a městská policie, to je pořád šedej mor.*“¹⁷ Třetím druhem kritiky byla komparace činnosti současných bezpečnostních složek s bezpečnostními složkami doby první Československé republiky. „*Víš, muj strejda byl policajt. Ještě v době když nosili takový ty přilby. A to nebylo jako dneska, ten když šel, tak se každej bál něco provést. I když to byl muj obdivovanej strejda, tak jsme se i my báli provést nějakou klukovinu, když byl poblíž. Navíc ve službě nikde neseseděl, ale byl na pochůzkách a mluvil s lidma, takže věděl, co koho kde trápí.*“¹⁸ Toto bylo zmíněno pouze na okraj, účelem této práce není provádět jakoukoliv formu hodnocení činnosti

¹⁷ Pan Petr, Doubravka

¹⁸ Pan Josef, Slovany

bezpečnostních složek, nicméně by bylo možné považovat za chybu, kdyby tyto informace nebyly zmíněny, protože na základě tohoto lze jednoznačně vyvozovat skutečnost, že respondenti činnost bezpečnostních složek vnímají a mají ji s otázkou bezpečnosti propojenou.

Další věcí, na kterou je nutné poukázat mimo jiné i proto, aby nedošlo ke špatnému porozumění a dezinterpretaci níže uvedených informací jsou termíny, které byli respondenty používány pro určité skupiny obyvatelstva. Je zde nutné zcela konkrétně poukázat na fakt, že jako „Ukrajinci“ jsou respondenty označováni též Rusové a obecně všichni občané bývalého Sovětského svazu a ještě obecněji všichni „gastarbeiteři“, tedy v České republice dočasně pobývající osoby, které jsou zde jako pracovníci na omezenou dobu, přicházející ze zemí východní Evropy, včetně i například Rumunska, což vyplynulo z pokračování rozhovorů a upřesnění těchto pojmů. Nicméně dle tohoto upřesnění pro respondenty do této kategorie nespádají občané Slovenské republiky, kde lze samozřejmě uvažovat o tom že je toto zapříčiněno vlivem dějin a někdy mohou být Slováci stále řazeni jako zapadající do této společnosti, což může být dáno historií a lze to považovat za odkaz Československa. A dále, jak opět vyplynulo ze specifikací v průběhu rozhovoru do popisované kategorie „Ukrajinců“ také nespádají občané bývalé Jugoslávie.

4.1 Obecné hodnocení pocitu bezpečí

Respondenti hodnotili, jak bezpečně se v Plzni cítí, a to na škále 1-11, kdy hodnocení stupněm 1 znamenalo „velmi bezpečně“ a hodnocení stupněm 11 znamenalo „vůbec ne bezpečně“ a dále jim byla dána možnost bezpečnostní situaci hodnotit vlastními slovy.

Na základě těchto vyhodnocení těchto údajů kdy průměr byl 4,25 lze říci, že situace je hodnocena převážně pozitivně, nicméně by stále mohla být lepší. Horší hodnocení bylo typické zejména u respondentů, kteří jsou více aktivní, zcela nejhorší naprosto typicky u respondentů

aktivních ve večerních a nočních hodinách. *„To víš, já když jdu vyvenčit tady toho chlupáče, to chodím dycky dost pozdě, mnohdy ještě tak kolem půlnoci nebo i dýl, protože já docela špatně spím a tamhle na lavičce sedí ožralí mladý, tak se zrovna bezpečně necejtim.“*¹⁹ V případě respondentů, kteří jsou v nočních hodinách aktivní jen zřídka k tomuto horšímu hodnocení nedocházelo. *„Já když šel v noci pěšky z města, tak jsem nikdy žádnéj problém neměl. Jenomže já taky takle jdu jednou, nanejvýš dvakrát do roka.“*²⁰

Dva respondenti, sami méně aktivní, uvedli spíše strach o příbuzné, pohybující se venku opět zejména ve večerních hodinách. *„Já mam akorát strach, když jde Helena pozdě večer a je tma z práce.“*²¹

Ve třech případech muži odkazovali na obranu sebe a své rodiny a docházelo k horšímu hodnocení v případě kdy uváděli, že schopnost se bránit ztratili, typicky v důsledku vyššího věku a zhoršujícího se zdravotního stavu a schopnosti pohybu. *„Koukej, já dělal judo a v životě jsem se zločinců nebál. Ale teďka mě už bolí kolena a kyčle, a to je špatný, už bych sebe a manželku těžko ubránil, kdyby nás někdo přepad.“*²² V případě odkazu na fakt, že se respondent domíval, že je schopný obrany, bylo hodnocení situace pozitivní. *„Za mě si dej jedničku, já se nebojím, věřím, že bych se ubránil.“*²³ Zde, v případě pana Oldřicha je však nutno brát v potaz jeho válečnou zkušenost, kdy tento respondent byl v průběhu druhé světové války totálně nasazený v Německu, v roce 1945 byl členem jedné z odbojových skupin působících v Plzni a následně také bojoval v průběhu Pražského povstání na barikádách.

¹⁹ Pan Jindřich, Doubravka

²⁰ Pan Pavel, Doubravka

²¹ Paní Helena, Petrohrad

²² Pan Josef, Slovany

²³ Pan Oldřich, Skvrňany

Logicky lze předpokládat, že u člověka s takovou zkušeností nebude strach ze zločinu příliš vysoký.

Ovšem respondenti též uváděli určitou znepokojenost, zde je nutné zdůraznit fakt, že se nejedná o ohrožení, s drobnějšími přečiny či přestupky, pokud se jich tyto nějakým způsobem dotýkají. Z trestných činů lze poukázat například na týrání zvířat. *„Hele, víš jak jsem přišel k tomuhle chlupáčovi? To jsem šel s kamarádem z hospody a on má fenku. A ta začla táhnout k popelnici a nějak ho tam vycejtila. Normálně jako malinkatý štěně ho strčili do igelitového pytle a hodili do kontejneru. Já řek, že ho teda přes noc necham u sebe, potom, že ho dam do útulku nebo někam, no a už tu tak nějak zůstal. Ale teda řekni mi, kdo může něco takového provést?“*²⁴ Z přestupků potom například na chování účastníků silničního provozu. *„Podívej, když jdeš takhle po ulici, tak je to o strach, jak ty cvoci zase jezdí. Tak ale zas abych nekřivdil, tak když se koukneš, tamhle na Masarykovo ti jen tak lidi začnou přebíhat silnici, takže ty řidiči to taky nemaj moc dobrý.“* Jako nepříjemné též respondenti chápali nejrůznější formy vandalismu, sprejerství a jiných forem poškozování majetku, na což respondenti reagovali kromě jiného samozřejmě odsouzením těchto činů také značně velkou mírou nepochopení jakékoliv motivace pachatelů tohoto jednání. *„Zdravému člověku to ten rozum prostě nebere. Co z toho maj že něco pěkného zničej. To snad zdravěj člověk doopravdy nemůže nikdy pochopit.“*²⁵ Obzvláště těžce byl poté respondenty pocíťován a velice nekompromisně odsuzován vandalismus v jakékoliv formě. Také různé drobné krádeže, pokud byly spojeny se hřbitovem, kde je vidět přesah do roviny vyšších hodnot než pouze materiální škody, ale toto bylo pochopitelně pocíťováno jako čin, kde míra neuctivosti a těchto důsledků, jak vyplynulo z jejich výpovědí, do značné míry přesahuje problém materiálních škod těmito činy způsobenými. *„Já když viděla jak nám poničili náhrobek tady na hřbitově, tak mi bylo do pláče. Kus povalenej a celý poničený. [pláč] To*

²⁴ Pan Jindřich, Doubravka

²⁵ Paní Hana, Doubravka

*proboha nemaj ani trochu úcty? A neuvědomí si, co to udělá s těma lidma, co se o ty hroby chodí starat a nezapomínaj na zemřelý příbuzný. Když nic jinýho, aspoň trochu úcty by vážně mohli mít.*²⁶ Toto tedy vedlo k silné míře odsouzení a je nutné tedy uvažovat nad tím, že tyto činy mohli být respondenty chápány spíše jako útok na jejich morální hodnoty než jako pouhý obyčejný útok na majetek, kde jak bylo výše popsáno, pocity jakéhosi porušení, poničení nebo zhanobení památky zemřelých přesahují vlastní úroveň materiálních škod vzniklých při těchto činech.

4.2 Strach ze skupin obyvatelstva

Nejčastěji respondenti uváděli, že se cítí být ohroženi Romy. Dále bezdomovci, drogově závislími, dále osobami označovanými jako „Ukrajinci“, přičemž význam nesený tímto pojmem byl popsán již výše.

V případě Romů bylo obvykle poukazováno na vlastní negativní zkušenosti, či zkušenosti blízkých. Ne vždy přímo ze souvislostí se zločinem, ale obecně též v souvislosti s tím, co respondenti cítí jako problém. *„Hele, jak byla revoluce a skončilo přživnictví, okamžitě všichni ty tmavší odešli z podniku a přestali pracovat.*²⁷ Obvykle však byla častější negativní zkušenost, respektive domnělá negativní zkušenost. *„Já se bezpečně necítím. Mě už dvakrát vykradli, protože pode mnou bydleli cikáni.*²⁸ Ale při pokračování rozhovoru vyplynulo, že pachatelé tohoto vloupání nebyli dopadeni a tedy se skutečnost, zda se opravdu jednalo o Romy nějakým způsobem propojené se sousedy respondentky, či přímo tyto sousedy neprokázala. V případě skutečné viktimizace, kde spojitost s Romy byla prokázána u pana Josefa, který byl jednou okraden sám, po druhé jeho manželka. *„No a nastupuju do autobusu a tam jeden*

²⁶ Paní Kateřina, Bory

²⁷ Pan Josef, Slovany

²⁸ Pani Anna, Petrohrad

*ten náš tmavší spoluobčan. Tak se protáhne těsně podél mě, já potom zjistím, že nemam mobil, kouknu, von běží pryč.*²⁹ Ve druhém případě tento respondent uváděl, že se obětí krádeže stala jeho manželka, které byla odcizena kabelka.

K odkazu na média v případě romské populace došlo při rozhovoru pouze jednou a to konkrétně v případě rozhovoru natáčeném s panem Václavem, který na toto téma poukazyval a mluvil o něm při rozhovoru, který byl prováděn v době, kdy média věnovala značnou pozornost situaci ve Šluknovském výběžku. Na tuto situaci lze jednoznačně aplikovat teorii morální paniky, ovšem opět je nutno poukázat na fakt, že se jedná pouze o jednoho respondenta z dvaceti, který této situaci popisované v médiích podlehl.

V případě bezdomovců bylo hodnocení odlišné od jiných jiných skupin obyvatelstva. Samozřejmě by bylo žádoucí mít nějaké exaktní vymezení termínu bezdomovec, ale vzhledem k tomu, že je na téma nahlíženo z perspektivy respondentů, je toto samozřejmě problematické. Na bezdomovce bylo nahlíženo s obavami, ale lze říci že také se soucitem, kdy sami respondenti uváděli, že vlastně nevědí, jestli se tyto osoby na ulici dostali čistě vlastním zaviněním, či vlivem určitých okolností, které mohli pouze částečně ovlivnit. *„Já si je netroufnu soudit, je možný, že za to nemůžou jak dopadli. Co sem tak slyšel, tak mohli na ulici skončit třeba jestli se rozvedli nebo tak podobně. Je lehký je odsoudit, ale já si to netroufnu. Jestli se tam dostali vlastní vinou, třeba kvůli drogám, to je jiná, ale takhle když nevím, tak přece nemůžu dělat jakýkoliv soudy, nebylo by to správný.*³⁰

Největší obavy v souvislosti s bezdomovci respondenti uváděli v případě okolí Hlavního nádraží a podchodu u křižovatky ulic Americká a

29 Pan Josef, Slovany

30 Pan Pavel, Doubravka

Sirková. *„Jo a ty co jsou na těch lavičkách na Stalince³¹ s těma psama, ty jsou tedy docela hrozný.“³²* Z pokračování tohoto rozhovoru poté vyplývá to, že obavy z této skupiny obyvatelstva jsou alespoň v některých případech mimo jiné také posilovány i tou skutečností, že tito bezdomovci mají velké psy, dle výpovědí prý velmi často puštěné na volno a bez košíku, kteří v respondentech přirozeně vzbuzují značné obavy. *„Víš co, ono není moc pěkněj pocit když na tebě vyběhne takový obrovský tele. I když si to obvykle hned zavolaj zpátky nebo to k tobě jenom přiběhne, očichá si tě to, tak to stejně není příjemný. Já psy jako takový nemam zrovna moc ráda a nikdy nevíš co o takovýho velkýho psa můžeš čekat.“³³* Ve dvou případech však tito respodenti mluvili i o údajném vysloveně konfliktním jednání skupiny členů této skupiny bezdomovců, kdy prý jejich známí byli od těchto bezdomovců dokonce i fyzicky napadáni. Údajně se nejednalo k žádný vážný útok, ale pouze jakousi formu strkaní, nicméně za předpokladu, že k těmto činům skutečně došlo by i toto samozřejmě vnímali velice nepříjemně a lze předpokládat, že je to vedlo k vyšší míře strachu z této skupiny obyvatelstva. Nicméně bezpečnostním složkám podle respodentů tyto konfliktky hlášeny nebyli. Lze uvažovat nad pravdivostí této informace, zda se nejedná o informaci z doslechu, šířící se způsobem friend – of – a – friend. Dále respodenti uváděli jako pohoršující, nicméně samozřejmě nijak příliš ohrožující pití alkoholu, respektive pohyb a jakékoliv jednání pod vlivem alkoholu a jeho přímou konzumaci na veřejných prostranstvích, což se ovšem netýkalo pouze bezdomovců, ale poukazovali takto i na jiné skupiny obyvatelstva, včetně například mládeže u diskoték, s níž však jinak obecně žádné problémy neměli a obecně nedocházelo k určitému připisování nějakého chování a generalizaci.

³¹ Dnešní Americká

³² Paní Anna, Petrohrad

³³ Paní Anna, Petrohrad

V případě bezdomovců docházelo k nejvyšší míře odsouzení těchto v případě domnění, že se tito dostali na ulici vlastní vinou, nejhorší míry odsouzení poté došlo v případě předpokladu drogové závislosti. „Ty u Prioru, já bych řek, že fetujou, těm se rači obloukem vyhnout.³⁴“

V případě Ukrajinců nedocházelo obvykle k jejich odsuzování, ale strach byl podmiňován spíše obavami z neznámého, jejich jiné mentality, jejich možného dřívějšího způsobu života a s nimi spojeným strachem a nedůvěřivostí. „Ono já mam strach spíš u Ukrajinců, protože od těch vlastně nevíš, co máš čekat. Oni sice nosej tesilky, ale já myslim, že tam stejně maj pořád někde schovanou kudlu.“³⁵ Zde byly obavy sdělovány lidmi žijícími v blízkosti ubytoven, kteří s těmito osobami často přicházejí do kontaktu a často kritizují i jejich opilost. Na druhou stranu jsou ale ochotni tyto osoby uznávat pro pracovitost. *Zase ať nejsem neupřímná, působí všelijak, mam z nich obavy, ale chtěj si vydělat a makaj jak čert i po víkendech nebo tak je na těch staveništích vidim. Ale jak říkam, nevim co se od nich dá tak nějak čekat, tak si od nich radši držim trochu odstup a dávam si bacha.*³⁶ Čili není možné tvrdit že by se nad touto skupinou populace uvažovalo čistě polarizovaně.

U respondentů, kteří uváděli jako skupinu lidí, ze kterých mají strach muslimy, sami uváděli, že s těmito osobně nepřišli do styku, ani se o problémech s touto skupinou obyvatelstva nedozvídali prostřednictvím svých sociálních vazeb s osobami, které by měli s členy této skupiny sami nějaké problémy, nicméně uváděli, že se touto skupinou obyvatelstva cítí být vážně ohroženi především na základě informací přijímaných prostřednictvím masmédií a lze tedy uvažovat nad tím, že je tento strach konstruován pouze na základech budovaných mediálním zpravodajstvím.

³⁴ Pan Tomáš, Slovano

³⁵ Pani Helena, Petrohrad

³⁶ Paní Helena, Petrohrad

V souvislosti se strachem nebyli vůbec zmiňováni příslušníci zde žijící komunity Vietnamců. Narážky na obyvatele této národnosti se ale v rozhovorech objevili, často v opozici proti romské populaci, kdy byli Vietnamci chváleni a chápáni jako velice pracovití a skromní lidé, což podle názoru respondentů stálo na opačném pólu proti příslušníkům romského etnika.

4.3 Otázka opodstatněnosti strachu

Tématem této části práce bude jakési zamyšlení nad tím, v jaké míře respondenti podléhají kterým z jednotlivých výše jmenovaných a popisovaných faktorů majících vliv na konstrukci strachu ze zločinu.

Respondenti, kteří uváděli horší hodnocení bezpečnostní situace a na základě jejichž výpovědi by bylo možno uvažovat o médiích jako o jednom z rozhodujících faktorů konstruujících jejich strach ze zločinu. Nejhorší hodnocení pocházelo od respondentů, kteří sledují zpravodajství na komerčních televizních stanicích. *„Znáš ty krimi zprávy? Já na to koukam, a to je vážně strašný. Co se bezpečnosti týče, tak zlatý komunisti, tehdy ses aspoň nemusel bát, že tě na ulici zapíchne nějaký feťák kvůli cigáru. No viděls v těch zprávách? Někomu řek o cigáru, on řek, že nemá ten ho zapích. A bylo mu jedno, že ten mrtvej třeba nekouří. Vážně, zlatý komunisti.“³⁷* Zde šlo pozorovat úplný vliv médií na formování strachu ze zločinu. Nicméně nelze to takto generalizovat, protože jak bude popsáno níže, někteří respondenti informace poskytované médií sami kriticky filtrovali a nebrali některé z nich, které považovali nějakým způsobem za zkreslené či přehané, v potaz.

Někteří respondenti odkazovali na média v souvislosti s jejich chápáním jako součástí viktimologické prevence. *„Zase na tej Nově hodně říkají na co si dávat bacha, aby nám nikdo nic neudělal.“³⁸* Mnozí

³⁷ Pan Václav, Lochotín

³⁸ Paní Dagmar, Doubravka

respondenti sami svůj strach kriticky ohodnotili, že je možné, že pravděpodobně situace podávaná médií jako reálná realitě neodpovídá, že míra zločinnosti a míra ohrožení není taková, a že jednají pod vlivem médií a tlaku okolí. Heleď *já se bezpečně necítím, když tak koukam na tu televizi. „Ale zas si říkam, že takovej Saigon, jakej v tý televizi předváděj, tady přeci není.*³⁹“ Čili se jedná o jakýsi paradox, kdy sice respondent cítí strach ze zločinu, ale současně si uvědomuje fakt, že tento strach, respektive danou výši míry tohoto strachu pravděpodobně nelze považovat za zcela opodstatněnou.

Zajímavým a pro přehled o bezpečnostní situaci ve městě jistě ne zcela nepodstatným faktem se však ukázalo to, že někteří respondenti, kteří uváděli, že se sami nebojí o vlastní bezpečnost a ani podle svých výpovědí nemají nějakým způsobem obavy o bezpečnost svých blízkých, za neopodstatněnou považovali naopak právě onu jimi popisovanou vysokou míru pocitu bezpečí, na což odkazovali a obvykle se pokoušeli i o vlastní vysvětlení tohoto vnímání bezpečnostní situace. *„Já jak říkam, já se nebojím, ale tak já žiju v jiný době. Možná jsem moc velkej optimista a bát bych se měl.*⁴⁰

Dále lze říci, že obecně respondenti uváděli, že doma ze zločinu strach nemají a obecně lze tvrdit, že vlastní domov je respondenty chápán jako bezpečný prostor. Tato představa se ale nepřekvapivě neobjevila v případě oběti vloupání, vzhledem k psychickým škodám, které trestný čin vloupání, jakožto vniknutí do soukromého prostoru osoby a narušení tohoto okruhu chápáného jako bezpečný, na oběti zanechává. Psychická a fyzická újma. Krádež vloupání do bytu zanechává krátkodobé a částečně též dlouhodobé zdravotní a psychické problémy.⁴¹ *„Tak víš jak*

³⁹ Pan Jiří, Doubravka

⁴⁰ Pan Pavel, Doubravka

⁴¹ DIANIŠKA, Gustáv et al. *Kriminológia. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, ISBN:978-80-7380-344-5 str. 122*

*to je, co se mi sem vloupali, tak už se bezpečně necítím ani tady v bytě, nevím, mi sem zase někdo nevrze.*⁴²

Mimo jiné je jistě nutné se na základě výše popisovaných faktorů zamyslet také nad tím, zda vlivu médií respondentů nepodléhá zprostředkovaným způsobem, tedy pod vlivem jiné osoby spadající mezi sociální kontakty respondenta, která vlivům mediálního zpravodajství nějakým způsobem podléhá a přes tento sociální kontakt se toto působení může přenášet též na respondenta. Bohužel toto nebylo možné empiricky prokázat a musí se tedy zůstat na úrovni hypotéz. Na druhou stranu je nutné tuto možnost brát určitým způsobem v potaz.

Dalším poznatkem, který je nutno zmínit je ten, že v případě některých informací týkajících se údajných možných zdrojů ohrožení, lze poukázat na skutečnost, že se tyto informace šíří způsobem podobným způsobu šíření současných městských legend, tedy způsobem „FOAF“, čili zkratce anglického „friend – of – a – friend“, kdy se daná špatná zkušenost měla stát „příteli přítele“, „známého známému“, „kamarádky kamarádce“ atd.⁴³

Dle jejich výpovědí při rozhovorech se žádný z respondentů nestal obětí závažného trestného činu, i když je jakákoliv generalizace samozřejmě velice problematická a je nutno brát v potaz individualitu jednotlivých osobností respondentů, kdy samozřejmě čin bráný jako nepřilíš vážný, může mít na různé osobnosti různou míru dopadu a bylo by tedy chybou říci, že daný zločin je bezvýznamným. Nicméně nikdo z respondentů nevedl, že by se stal obětí jakékoliv formy násilné trestné činnosti a v případě, že k nějaké viktimizaci došlo, jednalo se především o majetkovou trestnou činnost ve formě krádeží, a to jak krádeží vloupáním, krádeží motorových vozidel, dále různých forem výše zmiňovaného vandalismu. Důsledek těchto činů pro respondenty se může lišit mimo jiné i tím, co bylo cílem vandalského činu a jak již bylo vysvětlováno na
42 Paní Anna, Petrohrad

43 Bowie, Fiona str. 302-303

případu při němž došlo k poškození součástí hřbitova, faktorem rozhodujícím o následcích pro respondentů samozřejmě nemusí být pouze výše materiálních škod na majetku, ale také poškození určitého symbolu neseného předmětem, v tomto výše popisovaném případě samozřejmě památky a úcty k zemřelým.

V případech viktimizace vlastní osoby, odkazují respondenti na změnu vnímání bezpečnosti a strachu, zejména v těch případech, ve kterých je jejich viktimizace spáchána, ať už domněle či skutečně, určitou specifickou, identifikovatelnou skupinou obyvatelstva, jako ve výše popisovaných případech, která posléze vede ke zvýšené míře strachu z této skupiny obyvatelstva, nicméně samozřejmě toto není jediným faktorem tento strach způsobující. Na základě výpovědí respondentů, kteří se obětí trestných činů stali, lze relativně snadno dospět k tvrzení, že „čas zahojí rány“, kdy s postupujícím časem od této jistě velice neblahé zkušenosti vliv na osobnost oběti klesal. Samozřejmě je otázkou, zda by toto bylo vnímáno jinak v případě nějakého závažného, například násilného trestného činu.

Je možné též říci, že do výpovědí respondentů se určitým způsobem promítla otázka blízkosti, v práci již dříve zmiňovaná v otázce mediálního zpravodajství, kdy respondenti uvažovali spíše na úrovni okolích lokalit kde žijí, obvykle se necítili být příliš ohroženi kriminalitou prezentovanou médií na „celorepublikové úrovni“ a dá se říci, že „střízlivě“ uvažovali nad tím, obětí jakého činu se pravděpodobně přímo oni, respektive lidé jim blízcí mohou pravděpodobně stát. Ovšem respondenti, kteří více poukazovali na situaci prezentovanou médií a lze tedy říci, že vlivu médií více podléhali častěji zmiňovali obavy z toho, že by se mohli stát oběťmi závažných trestných činů.

Pokud by měly být závěry této části práce nějakým způsobem obecně shrnuty, lze tedy říci, že pro respondenty jsou jejich vlastní zkušenosti a zkušenosti jim blízkých osob důležitější a na konstrukci strachu ze zločinu mají podstatně vyšší vliv než působení médií. Na

druhou stranu lze dokumentovat vyšší míru působení vlivu médií, mediálního zpravodajství a podobných vlivů u osob s menším množstvím sociálních vazeb. U osob s vyšším počtem sociálních vazeb a kontaktů převažuje působení těchto vazeb a strach ze zločinu je formován spíše informacemi od těchto lidí, než-li působením mediálního vlivu. Na druhou stranu ale nelze v žádném případě tvrdit, že jsou tito lidé od vlivu médií zcela oproštěni a je možné pracovat s předpokladem, že vlivu médií ať už přímo nebo cestou jakéhosi zprostředkovatele z řad osobních kontaktů do určité míry podléhá každý jedinec, který nežije v naprosté izolaci. Ale jak bylo výše psáno, zejména s otázkou zprostředkovaného vlivu médií je nutno zde pracovat pouze jako s možnou hypotézou, vzhledem k tomu, že ji nelze žádným způsobem prokázat, ale ani vyvrátit.

5 MAPY NEBEZPEČÍ

Jak bylo uvedeno výše, tato část práce bude především popisnou a není jejím účelem posuzovat míru oprávněnosti strachu respondentů v jimi jmenované a popisované lokalitě, na druhou stranu je ale nutné hledat souvislosti mezi mapami nebezpečí a například strachem u určitých skupin obyvatelstva, pokud mají respondenti určitou lokalitu spojenou s tím, že se v dané lokalitě, dle respondentů, pohybuje větší počet osob řazených do této skupiny, tak na to bude poukázáno. V této části práce se současně ani nebude řešit, zda je tento předpokládaný výskyt dané skupiny reálný nebo domnělý. Respondentům byla dána možnost se naprosto otevřeně vyjadřovat jak k celému území města Plzně, tak k blízkému okolí svého bydliště. Nepřekvapivě v případě, že respondenti mluvili obecně o celém území Plzně, hodnotili spíše celé čtvrtě či obecně větší části těchto čtvrtí jako celky. V případě, že mluvili o okolí svého bydliště a místech kde se častěji pohybují, se nejspíše z důvodu značně vyšší úrovně pomístní znalosti popis lokalit chápaných jako potenciálně nebezpečné pohyboval na úrovni jednotlivých konkrétních ulic nebo konkrétních míst, identifikovaných například určitým objektem. Jak bylo již výše uvedeno, v případě viktimizace určitého respondenta v lokalitě jím uváděné jako rizikové na toto bude poukázáno, protože je nutné se zamýšlet nad otázkou, zda je tato lokalita respondentem chápána jako riziková obecně, či ji respondent pouze uvedl v souvislosti s touto nepříjemnou zkušeností a tyto nepříjemné vzpomínky se mu v lokalitě vybavují, ačkoliv v daném místě vyšší riziko opakované viktimizace necítí.

Pro upřesnění terminologie používané v této části práce je třeba konceptualizovat níže používané pojmy „městská část“ a „čtvrť“, kdy význam pojmu městská část popisuje takovou část města, která je administrativně vymezená územím městského obvodu. Naproti tomu v práci používaný termín „čtvrť“ vymezuje menší městský celek, v jakémisi obecném povědomí takto známý a takto známý z historických důvodů, který nemusí být přímo administrativně veden a hypoteticky též její území může zasahovat do území více městských obvodů. V případě, že je určitá

čtvrť důrazně zmiňována respondenty bude samozřejmě pro co nejvyšší přesnost práce jasně vymezena, což je vidět níže na případě čtvrti Petrohrad, která byla jasně vymezena z důvodu častých odkazů na tuto.

5.1 Obecně

Nejčastěji uváděnou a obecně nejhůře hodnocenou čtvrtí z celého města byl Petrohrad, pro účely této práce vymezený ulicemi Slovanská třída, Železniční, Lobežská a Sladkovského. *„Tak z celý Plzně bych řek určitě Petrohrad. Tak ale ten byl blbej dycky.“*⁴⁴ *Petrohrad, určitě. Tam bych se večer nevydal vůbec. Je tam hromada cikánů, to aby se člověk doopravdy bál, tak doopravdy nemáš tušení, kdo ti co může provést.*⁴⁵

Další jmenovanou částí města se stala čtvrť Vinice, u které potom ale během pokračování rozhovoru respondenti sami začali uvádět, že jejich informace o nebezpečí v této části města mají původ spíše z doslechu a někteří přímo uvedli, že se těmito informacemi neřídí a čtvrť se jim nebezpečná být nezdá. Nicméně by zřejmě bylo chybou tuto část města vynechat, neboť respondenty byla tato část města jmenována i přesto, že informaci poté sami nějakým způsobem kriticky zhodnotili. Nicméně na základě tohoto lze usuzovat, že samotný vzhled a jakési vizuální působení této části města pravděpodobně může hrát určitou roli při vytváření představ o bezpečnosti nebo nebezpečnosti v této části města, což bylo zmíněno též respondentem při jednom z rozhovorů. *Já nevím jak moc dobře to tam znáš, ale ty Vinice jsou takový divný. Ta čtvrť působí hrozně špatně, i když se tam nemusí vlastně nic díť.*⁴⁶

V této části práce je také nutno zmínit jedno specifikum, respondenty uváděné v souvislosti s tímto tématem, a sice prostředky městské hromadné dopravy, obzvláště v nočních hodinách. *„Víš, když takhle*

⁴⁴ Pan Jiří, Doubravka

⁴⁵ Paní Pavla, Doubravka

⁴⁶ Paní Dagmar, Doubravka

jedeme z manželkou večer odněkud' z divadla, tak se radši svezem taxíkem, než abysme jeli autobusem. Jenomže ono to v těch autobusech občas není žádnej med ani ve dne za světla. To asi znáš, že hlavně večer to určitě chce si sedat co nejbliž k řidiči, tam by si neměl nikdo moc troufnout, že jo. Tedy když už musíš takhle večer jet, já když můžu, tak se tomu radši vyhnu“⁴⁷

Určitými společnými jmenovateli, napříč územím celého města, ať už v souvislosti s místem svého bydliště, lokalit kde jsou nuceni se pohybovat nebo i lokalit, o kterých respodenti mají obecné informace na podrobnější úrovni než například čtvrť jako celek, byly herny a některé non-stop podniky, které respodenti chápali jako místa možného zvýšeného rizika a zřejmě s předpokládanou vyšší pravděpodobnosti výskytu většího množství potenciálně nebezpečných osob.

Lze také najít spojení mezi lokalitou a výše popisovaným strachem z určitých skupin obyvatelstva, pokud respodenti předpokládají, že zde tato skupina žije ve větším počtu, ať už se jedná o zmiňované Romy, bezdomovce nebo Ukrajince. *„Já bych se určite nevypravila kamkoliv, kde je nějaká větší koncentrace cikánů“⁴⁸*

Nakonec respodenti též zmiňovali obecně pohyb a aktivitu lidí v lokalitě, která velice často nebyla jmenována nijak konkrétně a respodenty byla pouze zmíněna aktivita lidí v oblasti jako faktor rozhodující o vnímání lokality jako více či méně bezpečné. Samozřejmě zde lze uvažovat nad tím, že se nejedná o mapu nebezpečí v pravém slova smyslu, protože hypoteticky se takto lokalitou vnímanou jako nebezpečnou může stát jakákoliv lokalita na celém území města. *„Koukej, povim ti to asi tak, já bych nešla nikam kde se pohybuje málo*

47 Pan Pavel, Doubravka

48 Paní Zuzana, Slovany

*lidí. V centru, kde je hodně lidí nemam důvod se bát, ale někde na kraji, kde není živý duše, tam mam strach.*⁴⁹

5.2 Dle jednotlivých městských částí

5.2.1 Plzeň 1

V případě čtvrti Lochotín spadající pod tuto městskou část bylo kritizováno bezprostřední okolí centra Aréna, dříve známého jako Gera. *„Já nevím jak se to tam dneska jmenuje, ty to možná budeš vědět. Dřív to byla Gera, jak se to může menovat neska vopravdu nevím, je to když vodbočuje k nemocnici. Víš co myslím, že jo?“*⁵⁰ V pokračování rozhovoru zde respondent narážel na v tomto objektu přítomnou diskotéku, přičemž je možné opět poukázat na spojení představy diskotéky s představou jedinců pod vlivem alkoholu či jiných omamných a psychotropních látek. Dále bylo zmíněno okolí Šídlovského rybníka a to opět ve večerních hodinách. Ve večerních a nočních hodinách byla taktéž velice špatně hodnocena cesta podél Velkého Boleveckého rybníka, spojující okolí železniční stanice Bílá Hora s městskou částí Bílá Hora. Pod tuto městskou část spadá také čtvrť Vinice, ze které se ale nepodařilo sehnat respondenty, nicméně byla zmiňována výše v obecné části.

5.2.2 Plzeň 2

Pod tuto část města patří čtvrtě Petrohrad, Slovany, Božkov, Koterov, Hradiště u Plzně a Petrohrad. Obdobně jako u níže popisované městské části Plzeň 3 nebylo možné zvolit respondenty ze všech těchto čtvrtí, a proto jsou zde slabinami čtvrtě Božkov, Koterov a Hradiště. Na druhou stranu lze říct, že byty různých respondentů žijících ve čtvrtích

49 Paní Jitka, Skvrňany

50 Pan Václav, Lochotín

Slovany a Petrohrad se nacházejí rovnoměrně po celém území těchto čtvrtí.

Výše popisovaná část města Petrohrad patří pod tuto část města, ale je nutno se o této části přesto zmínit, protože respondenty žijícími v této části města nebo v těsně přilehlém okolí bylo vyjmenováno několik lokalit v této části města na úrovni konkrétních ulic. Jedná se konkrétně o ulici Rubešova v rozmezí mezi Slovanskou třídou a Koterovskou ulicí. Dále byly opět zmíněny herny nacházející se v této části města. Ale lze říct obecně, že zde žijící respondenti situaci nevnímají dobře. *„Kde po městě bych se bála? Ty ses asi moc nerozlížel kolem sebe když jsi sem šel?“⁵¹*

Mezi ostatní jmenované lokality spadající pod tuto městskou část respondenti jmenovali Zahradní ulici, respektive okolí ubytoven nacházejících se v této ulici, opět s poukazem na vyšší koncentraci osob, ze kterých respondenti vyjadřovali zvýšenou míru obav. V tomto konkrétním případě se jedná o větší koncentraci osob označovaných jako Ukrajinci, samozřejmě při chápání tohoto výrazu tak, jak byl vysvětlen výše, kteří využívají služeb těchto ubytoven. V případě nočních hodin byl špatně hodnocen navíc také Park Přátelství a prostor v těsné blízkosti železničního viaduktu ústící do božkovské ulice Sládkova.

5.2.3 Plzeň 3

Vzhledem k tomu, že pod tuto městskou část administrativně spadá více čtvrtí, konkrétně budou tyto popisovány jednotlivě, z důvodu nutnosti sledování určité souvislosti textu, jeho systematičnosti a pro vyšší míru přehlednosti obsahu této části. Samozřejmě je určitým problémem jednotlivé čtvrti přesně vymezit, což však zde nepřináší žádné problémy v popisu z toho důvodu, že se popis obvykle zaměřuje velice přesně na jednotlivé ulice nebo lokality. Pod tuto část města tedy spadají čtvrtě Bory respektive Jižní předměstí, Borská pole, části města Plzeň – Valcha, historické centrum města, čtvrť Skvrňany a čtvrť Nová Hospoda.

⁵¹ Paní Anna, Petrohrad

Respodenty nebyli popisovány žádné lokality spadající pod Valchu ani pod Borská pole, část čtvrt' Nová Hospoda byla pouze okrajově zmíněna v souvislosti s respodentem uváděnou vysokou mírou prostituce na Domažlické ulici v této části města. Poměrně podrobného popisu lokalit, které jsou dle respodentů rizikové, se dostalo v případech čtvrtí Skvrňany, v případě historického centra města a v případě čtvrti Bory. Zde u posledně jmenované čtvrti byla negativně hodnocena především ulice Dobrovského a ulice s ní sousedící. V blízkosti těchto ulic také okolí vlakového nádraží Plzeň – Jižní předměstí. Dále respodenti poukazovali také na Borský park, o kterém ale mluvili pouze v souvislosti s nočními hodinami. Jako i v jiných částech města, i zde byli respodenty uváděny také obecně herny a noční kluby. Pod tuto městskou část administrativně spadá též centrum města, které bylo respodenty zmiňováno často obvykle v souvislosti s kulturním vyžitím. Dále z důvodu, že se zde nachází hlavní nádraží. Mezi další často uváděná místa respodenty, a to nejen v souvislosti s touto částí města patřilo okolí heren, různých klubů a non-stop podniků, opět v nočních hodinách, přičemž tyto podniky byly uváděny obecně. Respodenty nebyl uveden žádný konkrétní podnik nebo konkrétní adresa. V případě centra města bylo dále odkazováno na prostory v těsném okolí obchodního domu Tesco, respodenty v rozhovorech často stále popisovaným jako Prior na Americké ulici, kde respodenti naráželi na problémy s výše zmíněnými bezdomovci a obavy z těchto. Do tohoto okolí se samozřejmě řadí též již dříve zmiňovaný podchod mezi tímto obchodním domem a Hlavním nádražím Českých drah, které bylo také často zmiňováno, opět především v souvislosti s bezdomovci.

V jednom případě respodentka též označila blízké okolí zimního stadionu, tedy obecněji Štefánikova náměstí a dále též sousedící ulici Cukrovarská a obecně též okolí zde stojící vozovny.

5.2.4 Plzeň 4

V této části města bylo vyjmenováno poměrně velké množství lokalit, což lze ovšem připsat vyššímu počtu respondentů z této městské části. Mezi tyto lokality se řadí Habermannův park a v jeho blízkosti také vlaková zastávka Plzeň – Doubravka. *„Tady v parku je to po večerech strašný. Tam dycky sedí tvoji vrstevníci, očividně ožralý pod obraz, něco tam pořvávají, takže to se bojím.“*⁵² „A nádraží a podchod, to je hrozivý už na pohled“⁵³ Podchody byli uváděny jako špatné všemi respondenty, zejména poté podchody u zastávky Stavební stroje na křižovatce Rokycanská a Těšínská. Toto se týkalo jak podchodu pod Rokycanskou ulicí, tak pod železničním náspem. *„Až někdy budeš do města pěšky, tak se v tom podchodu schvalně všimni, jak je to hrozný.“*⁵⁴ Nicméně lze říci, že se toto hodnocení týkalo minimálně větší části ze všech podchodů pod Rokycanskou ulicí, respondenti sami tvrdili, že tyto podchody působí špatně. Pokud mluvili o podchodech konkrétně, často, nicméně s menší četností než v případě popisovaných podchodů u „Stavebních strojů“, zmínili také podchod pod Rokycanskou ulicí zajišťující jeden z přístupů do areálu Ústředního hřbitova. *„Je to tam celý posprejovaný, smrdí to tam, někdo si z tam z toho podchodu toho dělá záchody, není to tam dobrý.“*⁵⁵

Zvlášť byl respondenty zmiňován též Špitálský les, konkrétněji především altánky v něm. V rámci této lokality respondenti často poukazovali na zhoršení situace v této lokalitě, ke které došlo v dlouhodobém časovém horizontu. *„Znals to tam dřív, jaký to tam bylo? Altánky, pěkný, teďka je to zbouraný, je tam svinčik, chlastaj tam, slejzaj*

52 Paní Jiřina, Doubravka

53 Pan Jiří, Doubravka

54 Pan Josef, Doubravka

55 Pan Jindřich, Doubravka

*se tam bezdomovci, škoda mluvit.*⁵⁶ Dále byli negativně hodnoceny cvičební prvky nově postavené v této lokalitě, nikoliv pro nějakou formu vlastní nebezpečnosti, či špatnému účelu, ale protože podle dojmu respondentky mohou vést k jednání, které osobu uživatele vystaví vyššímu riziku viktimizace. *Ono je to pěkný a prej je to na cvičení pro důchodce. A ani bych neřek, že by to byl špatnej záměr. Ale nevím, jestli jsi viděl, jak to vypadá, tak když na tom budeš chtít cvičit a tak musíš odložit věci, aby ti nepřekáželi a tam stačí, aby se tam náhodou objevil nějaký gauner, sebere ti to a ty než z toho slezeš a něco uděláš, tak je v tahu. To je i to, že je postavený na trochu nešikovným místě.*⁵⁷

Okrajově zmíňenou lokalitou byl prostor vybydlených staveb v lokalitě zvané „Na Lopatárně“, v sousedství SK Rapid, kde respondent upozorňoval na údajný častý výskyt drogově závislých osob. Nicméně sám respondent v případě této konkrétní lokality opět uvedl, že se jedná o informaci, kterou má pouze z doslechu od svých přátel a její pravdivost sám nemá nějakým způsobem osobně ověřenou.

Poslední lokalitou vyskytující se ve výpovědích respondentů z této části města, je Jateční ulice. Zde je na místě opět poukázat na propojení obav z určitých skupin obyvatelstva ve spojení s lokalitou, kterou mají respondenti spojenou s vyšším výskytem osob spadajících do této skupiny, což respondenti sami uvádějí přičemž v tomto konkrétním případě se opět jedná o Romy. *„No, tak snad nejhorší je Roudná. Na Jateční, jestli víš jak je tam takovej ten pavlačovej dům, tam je to samej cikán, tam se tomu radši obloukem vyhejbam.*“⁵⁸

⁵⁶ Pan Pavel, Doubravka

⁵⁷ Paní Jana, Doubravka

⁵⁸ Paní Olga, Doubravka

6 ZÁVĚR

Práce se pokusila odpovědět na otázku vnímání bezpečnostní situaci v Plzni staršími občany města. Na základě vyhodnocení získaných dat lze vyvodit následující závěry: Většina respondentů příliš nepodléhá vlivu médií, alespoň v případech, kdy o kriminalitě uvažují na lokální úrovni, přičemž významější roli pro ně mají jejich osobní zkušenosti a informace získané prostřednictvím vlastních sociálních vazeb a oproti tomu tyto respondenti informace poskytované médii dokáží kriticky hodnotit. Lze také uvažovat nad tím, že respondenti s menším počtem těchto sociálních vazeb více podléhají vlivu médií, které se pro ně stávají hlavním zdrojem informací o zločinnosti. Taktéž lze na základě zjištění výzkumu tvrdit, že ti respondenti, kteří se více brání vlivu médií a upřednostňují jiné zdroje informací o kriminalitě, se necítí být příliš ohroženi vážnými násilnými zločiny, které prezentují média, ale spíše projevují znepokojení nad drobnými přestupky a přečiny, pokud se jich tyto nějakým způsobem dotýkají.

Lze říci, že v práci došlo k projevení slabin výše popisovaných jako předpokládané. Jedná se tedy o vzorek populace, který rozložením vzdělání nekopíruje rozložení vzdělání u daných věkových skupin, kdy značná část respondentů, jak je též uvedeno v informacích o respondentech, má úplné středoškolské vzdělání s maturitou, nebo vysokoškolské vzdělání. Předpokládaná slabina práce spočívající v nemožnosti zvolit respondenty žijící rovnoměrně na celém území města, což se negativně projevilo především na zdokumentování map nebezpečí, protože takto nedošlo k pokrytí městských částí Plzeň 5, Plzeň 6, Plzeň 7, Plzeň 8, Plzeň 9, Plzeň 10 a dále v případě městských částí Plzeň 1, Plzeň 2, Plzeň 3, Plzeň 4 nedošlo k pokrytí určitých čtvrtí spadajících pod tyto městské části. Podobně jako v případě městských částí, které nebyly prací vůbec pokryty se jedná především o okrajové části města, čili části města jako Hradiště u Plzně, Červený Hrádek, Újezd, Bukovec a jiné.

Určitým handicapem je samozřejmě také malý vzorek populace, což je ovšem jakousi daní za provedení kvalitativního výzkumu, kdy by větší vzorek populace byl nad rámec možností tohoto výzkumu, respektive výzkumníka. Samozřejmě tedy pro obecnější závěry by bylo potřeba většího vzorku obyvatelstva a výzkumu u nějž by došlo k eliminaci výše popisovaných slabin, nicméně se stále domnívám, že práce může být přínosem pro zmapování vnímání a chápání bezpečnostní situace staršími občany, jakožto skupinou obyvatelstva potenciálně více ohroženou trestnou činností. Pokud by snad práce působila dojmem, že by jejím účelem bylo responenty za jejich názory jakýmkoliv způsobem soudit, tak je potřeba se proti tomuto jasně ohradit, protože toto není v žádném případě účelem práce a nejedná se o žádný soud responentů, pouze jakési zobecnění a interpretaci jejich názorů. Z tohoto důvodu je na místě jistě také zmínit, že jsou-li v práci používány pojmy jako „představa“, v žádném případě toho není odkazem na nějakou nepravdivost této informace, toto pouze odkazuje na vlastní perspektivu responenta a je to v práci uvedeno takto z toho důvodu že pravdivost dané informace nebyla v terénu ověřována ani nijak jinak dokazována.

Nakonec bych na tomto místě rád ještě jednou vyjádřil velké poděkování všem responentům za jejich čas, ochotu se sejít, upřímnost a otevřenost při rozhovorech a poskytování informací, čímž dali této práci možnost vzniknout.

7 LITERATURA

BOWIE, Fiona. *Antropologie Náboženství*. Praha : Portál 2008.
ISBN:978-80-7367-378-9

DIANIŠKA, Gustáv, et al. *Kriminológia 2. vyd* Plzeň : Aleš Čeněk, 2011.
ISBN:978-80-7380-344-5

FARRAL, Stephen, LEE Murray, *Critical voices in age of anxiety. Reintroduction to the fear of crime*. In Farrall, Stephen, a Murray Lee. 2008. *Fear of Crime: Critical Voices in an Age of Anxiety*. 1st ed. Routledge-Cavendish.

FERARRO, Kenneth. F. and GRANGE, Randy. L. (1987), *The Measurement of Fear of Crime*. In *Sociological Inquiry*, 57: 70–97

LOO, Dennis, *Critical voices in age of anxiety. Reintroduction to the fear of crime*. In Farrall, Stephen, a Murray Lee. 2008. *Fear of Crime: Critical Voices in an Age of Anxiety*. 1st ed. Routledge-Cavendish.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha : Grada. 2010. ISBN:978-80-247-2982-4

8 SUMMARY

Theme of this bachelor work is senior's sense of security. The work documents level of fear of crime by seniors living in Plzeň and try to answer the question if is their fear justified, or is only constructed by effect of mass media. Thesis possible to say and based on the results of research are: For respondents are informations given by media less important than informations that people get through their social contacts.

Work also documents, by which groups of population are the elder people feared, for example most often by Romani people, Ukrainians, or more generally people coming from countries of former USSR or homelesses. In work are described also mental maps of danger located in the city, at the level of whole city, where were by respondents described whole quarters, most common answer was Petrohrad, and at the level of parts of city better known by respondents, were respondents described exactly streets, or concrete places, that are in respondent's minds connected with higher risk of victimization.

9 PŘÍLOHY

Příloha 1 Informace o respodentech.

Tabulka 1		
Respodenti podle míry nejvyššího dosaženého vzdělání		
Míra dosaženého vzdělání	Muži	Ženy
Vyučen(a)	2	3
Úplné střední s maturitou	4	5
Vysokoškolské	4	2

Příloha 2: ukázka rozhovoru

Respodentka: Paní Dagmar: Rok narození 1925

„Takže se Vás zeptám, když byste měl zhodnotit nakolik se v Plzni cítíte být ohrožena zločinem, na škále od jedné do jedenácti, kdy jedna znamená velice bezpečně a jedenáct vůbec ne bezpečně?“

„No, za sebe říkam tak tu trojku, to je těžký takhle říct nakolik bezpečně. Záleží na tom jak kde a jak kdy.“

„Prosím, povídejte.“

„Tak jak říkam, v navečer a v noci je to horší jak ve dne, to já už radši takhle ani nikam nechodim, ale tak tady v bytě, nebo když jsem na návštěvě u dcery, to se nebojim, když bych měla jít v noci sama ven, to bych ty obavy měla. Když jdu tak do divadla, tak to jedem s dcerou autem, tak to jsem celkem bez obav. Podívej, mě bude pětadesát, už nejsem nejrychlejší, kdyby mě přeci jenom někdo přepad, tak co budu dělat? „Zase proč bych měla zbytečně riskovat“

„Zeptám se Vás, z jakých médií a jiných zdrojů čerpáte informace o zločinnosti?“

„No, tak já na televizi moc nekoukam, a noviny už taky radši nečtu. Ty informace беру spíš z toho kdo mi co poví. I když lidi taky přeháněj. Hele, sama nevím odkud to maj.“

„Jsou nějaké skupiny obyvatelstva ze kterých máte strach.“

„No, jak to myslíš skupiny obyvatelstva? To jako myslíš třeba cikány nebo bezdomovce?“

„Ano...“

„No tak z cikánu strach mam. Sice znam jednoho slušnýho, ale jinak co tak lidi povídaj se jich docela bojím. Tak jako slyšíš že přepadávaj, odmítaj makat. Koukni se na ti Vietnamce, takhle skromný, slušný a pracovitý lidi jinde nenajdeš. Kdyby si cikáni vzali příklad z nich. A jinak, docela se bojím taky bezdomovců. Jestli chodíš tím podchodem u Prioru, tak tam dycky sedávaj takový ty opilý a bůhvíco ještě. A prej některý lidi i napadaj, že do nich prej strkaj nebo tak. Mě se to ještě nestalo, ale říkala mi jedna známá, že prej se tam tohle skutečně děje.“

!Stala jste se v minulosti Vy, nebo někdo vám blízký obětí zločinu? Blízkým nemyslím jenom rodinu.“

„Ne, nevím o tom že by se takhle někomu něco stalo.“

„Jsou po městě nějaká místa kam byste se nevypravila, z obavy o svojí bezpečnost?“

„Tak určitě Petrohrad. Tam je to hrozný, je to tam jeden cikán vedle druhýho, tak bych doopravdy radši nešla. Jinde možná ten podchod u Prioru, kvůli tym bezdomovcům.“ Nakonec se Vás tedy zeptám na některé Vaše osobní informace důležité pro zpracování práce. Zeptám se vás na Váš rok narození, zda žijete celý život ve městě, nejvyšší dosažené vzdělání a jako bylo vaše zaměstnání. Narodila jsem se v roce 1926, v

Plzni žiju celý život, mám maturitu a pracovala jsem jako zdravotní sestra.“